

Draft National Development Framework

1. NDF Outcomes (chapter 3)

Q1. The NDF has proposed 11 Outcomes as an ambition of where we want to be in 20 years' time. Overall, to what extent do you agree or disagree the 11 Outcomes are a realistic vision for the NDF?

Neither agree nor disagree

Q2. To what extent do you agree with the 11 Outcomes as ambitions for the NDF?

Agree with some of them

If you disagree with any of the 11 Outcomes, please tell us why:

Er bod y canlyniadau arfaethedig yn cynrychioli amcanion digon clodwiw, rhaid cydnabod mae rhestr o ddyheadau ydi'r rhain yn bennaf. O'r herwydd, mae'n anodd barnu i ba raddau y maent yn weledigaeth realistig, oherwydd fydd dim ffordd ddibynadwy o farnu graddau eu llwyddiant. Mae dogfennau cynllunio yn llawn dyheadau meddal ac arwynebol o'r fath, ond dydyn nhw ddim yn golygu llawer o ran ymrwymadau penodol i gyflawni. Ni ellir felly eu hystyried fel meini prawf digonol i farnu Fframwaith Datblygu Cenedlaethol ar eu sail, gan y byddai angen canlyniadau llawer mwy pendant a mesuradwy. O ran y Gymraeg, cydnabyddwn mai cymharol fach yw rôl y fframwaith cynllunio o ran gwireddu'r nod o sicrhau miliwn o siaradwyr, gan fod hynny am ddibynnu'n helaeth iawn ar chwyldroi byd addysg, troi gweithleoedd i fod yn Gymraeg eu hiaith a chreu cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r iaith tu allan i'r byd addysg a'r gwaith. Rydym fodd bynnag yn croesawu'r datganiad (rhif 4): "Os mai'r Gymraeg yw iaith bob dydd y gymuned, caiff gwaith datblygu ei reoli er mwyn sicrhau bod swyddi a chartrefi ar gael fel y gall yr iaith barhau'n ganolog i hunaniaeth y cymunedau hynny." Credwn mai'r unig ffordd o wneud hynny yw trwy fynnu statws arbennig i ardaloedd o'r fath, rhywbeth y byddwn yn cyfeirio ato eto.

2. Spatial Strategy (policies 1 - 4)

Q3. The NDF spatial strategy is a guiding framework for where large-scale change and nationally important developments will be focused over the next 20 years. To what extent do you agree or disagree with the spatial strategy and key principles for development in...

	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
Urban areas (Policies 1, 2 & 3)			X				
Rural areas (Policy 4)			X				

Q4. If you have any comments on the spatial strategy or key principles for development in urban and rural areas, please tell us:

Er yn deall y rhesymeg o adeiladu ar gryfderau presennol, a chanolbwyntio ar drefi yn lle datblygiadau gwasgarog ar feysydd glas, mae rhai agweddau o'r amcanion hyn yn peri pryder. Gall effeithiau negyddol fod i ganolbwyntio'n ormodol ar dri clwstwr trefol. Mae gor-ganoli eisoes wedi digwydd yng Nghaerdydd, a gormod o bobl yn symud allan o weddill Cymru, gan gynnwys o gadarnleoedd y Gymraeg gan dlodi'r ardaloedd hynny.

Mae'r canolbwyntio ar ddatblygu Wrecsam a Glannau Dyfrdwy yn y Gogledd â'r potensial i fod yn fwy niweidiol fyth. Mae'n wir y gellir derbyn y byddai gor-ddatblygu ardal fwyaf Saesneg ei iaith a Seisnig ei boblogaeth y gogledd y lleiaf o ddau ddrwg o gymharu â datblygiad gormodol yng nghefn gwlad neu mewn ardaloedd Cymreiciach. Ar yr un pryd, gallai fod oblygiadau negyddol iddo hefyd. Os bydd y twf mewn poblogaeth yn dod i raddau helaeth o lannau Mersi a gorllewin Sir Gaer, bydd yn gwanhau'r ganran sy'n gallu siarad Cymraeg y rhanbarth fel cyfanrwydd. Ar y llaw arall, os bydd yn denu poblogaeth Gymraeg ei iaith o'r siroedd mwy gorllewinol, bydd yn cyfrannu at dlodi'r ardaloedd hynny, ac arwain at symud siaradwyr Cymraeg i amgylchedd mwy Seisnig.

Efallai fod angen ystyried rhywfaint o hyblygrwydd mewn rhai ardaloedd gwledig lle mae pobl ifanc yn ei chael yn anodd cael tai.

Ble bynnag y mae datblygiadau yn digwydd mae angen Asesiadau Effaith ar yr Iaith Gymraeg i pob un. Mae angen proffesiynoli'r prosesau hyn gan ar hyn o bryd gall unrhyw un, heb unrhyw brofiad nag arbenigedd, fod yn creu'r asesiadau hyn. Awgrymwn fod Comisiynydd y Gymraeg yn cael yr un grymoedd i amddiffyn a hybu'r Gymraeg ag sydd gan gyrff statudol ym meysydd amrywiaeth amgylcheddol, dylai pob datblygiad gael asesiad effaith iaith gan swyddfa Comisiynydd y Gymraeg, yn amlwg golyga hyn gryfhau arbenigedd, a chynyddu cyllid, i swyddfa y Comisiynydd i weithredu'r cyfrifoldeb ychwanegol yma.

3. Affordable Housing (policy 5)

Q5. The NDF sets out the approach for providing affordable housing, encouraging local authorities, social landlords, and small and medium-sized construction and building enterprises to build more homes. To what extent do you agree or disagree with the approach to increasing affordable housing?

Agree

Q6. If you disagree, in what other ways can the NDF approach the delivery of affordable housing?

Mae diffyg tai fforddiadwy yn broblem mewn llawer o ardaloedd, gan gynnwys cadarnleoedd y Gymraeg. Rydym yn croesawu'r nod i gynyddu'r gyfran o dai newydd sy'n fforddiadwy, ac yn amau a yw 47% yn ddigon uchel. Cydnabyddwn nad mater cynllunio yn unig yw hyn gan fod angen i gynghorau gael yr adnoddau i godi tai cymdeithasol. Mae angen hefyd edrych o ddifrif ar reolau tenantiaethau tai o'r fath a holi a yw pobl leol yn cael blaenoriaeth deg.

4. Mobile Action Zones (policy 6)

Q7. To what extent do you agree or disagree the identification of mobile action zones will be effective in encouraging better mobile coverage?

Neither agree nor disagree

Q8. If you disagree, in what other ways can the NDF improve mobile phone coverage in the areas which currently have limited access?

Ddim am roi barn

5. Low Emission Vehicles (policy 7)

Q9. To what extent do you agree or disagree that policy 7 will enable and encourage the roll-out of charging infrastructure for ultra-low emission vehicles?

Neither agree nor disagree

Q10. If you disagree, in what other ways can the NDF enable and encourage the roll-out of charging infrastructure for ultra-low emission vehicles?

Ddim am roi barn

6. Green Infrastructure (policies 8 & 9)

Q11. To what extent do you agree or disagree with the approach to maintaining and enhancing biodiversity and ecological networks?

Strongly agree

7. Renewable Energy and District Heat Networks (policies 10-15)

Q12. To what extent do you agree or disagree with the NDF's policies to lower carbon emissions in Wales using...

	Strongly agree	Agree	Neither agree nor disagree	Disagree	Strongly disagree	Don't know	No opinion
Large scale wind and solar developments		X					
District heat networks		X					

Q13. If you disagree with the NDF's approaches to green infrastructure, renewable energy or district heat networks, what alternative approaches should we consider to help Wales to enhance its biodiversity and transition to a low carbon economy?

Cytuno ar yr egwyddor o ddatblygiadau gwynt a solar, ond angen sicrhau eu bod o dan reolaeth a pherchnogaeth cymunedau lleol.

Angen nodi'n glir mai ynni adnewyddadwy yw'r ffordd ymlaen, nid ynni niwclear.

8. The Regions (policy 16)

Q14. To what extent do you agree or disagree with the principle of developing Strategic Development Plans prepared at a regional scale? The NDF identifies three overall regions of Wales, each with their own distinct opportunities and challenges. These are North Wales, Mid and South West Wales, and South East Wales.

Disagree

9. North Wales (policies 17-22)

Q15. We have identified Wrexham and Deeside as the main focus of development in North Wales. A new green belt will be created to manage the form of growth. A number of coastal towns are identified as having key regional roles, while we support growth and development at Holyhead Port. We will support improved transport infrastructure in the region, including a North Wales Metro, and support better connectivity with England. North West Wales is recognised as having potential to supply low-carbon energy on a strategic scale. To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the North Region?

Disagree

10. Mid and South West Wales (policies 23-26)

Q16. Swansea Bay and Llanelli is the main urban area within the region and is our preferred location for growth. We also identify a number of rural and market towns, and the four Haven Towns in Pembrokeshire, as being regionally important. The haven Waterway is nationally important and its development is supported. We support proposals for a Swansea Bay Metro. To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the Mid and South West Region?

No Response

11. South East Wales (policies 27-33)

Q17. In South East Wales we are proposing to enhance Cardiff's role as the capital and secure more sustainable growth in Newport and the Valleys. A green belt around Newport and eastern parts of the region will support the spatial strategy and focus development on existing cities and towns. Transport Orientated Development, using locations benefitting from mainline railway and Metro stations, will shape the approach to development across the region. There is support for the growth and development of Cardiff Airport. To what extent do you agree or disagree with the proposed policies and approach for the South East Region?

Disagree

Q18. If you have any comments about the NDF's approach or policies to the three regions, please tell us. If you have any alternatives, please explain them and tell us why you think they would be better.

8. Y Rhanbarthau

Gan fod Cymru, er yn wlad fach, yn wasgarog ac amrywiol, mae'n amlwg fod angen edrych arni yng nghyd-destun rhanbarthau. Er bod y syniad o dri rhanbarth yn ddealladwy o safbwynt hwylustod daearyddol, rhaid pwysleisio bod y rhanbarthau a nodir, yn rhy fawr ac amrywiol i gael eu trin fel unrhyw unedau ystyrlon. Rhaid edrych ar anghenion unigol y gwahanol ardaloedd o'u mewn. Rhaid gochel hefyd rhag unrhyw ganoli penderfyniadau o fewn y rhanbarthau hyn, neu mae perygl y bydd llais ardaloedd gwledig yn cael eu gwanhau.

9. Gogledd Cymru

Cyfeiriwyd eisoes at yr amheuaeth o ganolbwyntio gormod o dwf ar Lannau Dyfrdwy a Wrecsam. Credwn fod gormod o bwyslais ar wella'r hygyrchedd rhyngddi ag ardaloedd trawsffiniol Gorllewin Sir Gaer a Dinas-Ranbarth Lerpwl, gan fod y cysylltiadau hynny eisoes yn dda, gyda llawer mwy o wendid cysylltiadau o fewn Cymru. Ffolineb fyddai ei gwneud yn haws i weithwyr yng Nghaer a Lerpwl fod yn byw yn Wrecsam a Glannau Dyfrdwy – a chyfrannu at economi gogledd-orllewin Lloegr ond yn defnyddio gwasanaethau iechyd ac addysg Llywodraeth Cymru.

Wrth drafod pwysigrwydd ynni yn y gogledd-orllewin, dylid cyfeirio'n benodol at ynni adnewyddadwy, gan y gallai ynni carbon isel fod yn agor y drws i orsafoedd niwclear.

Hoffem ategu'r sylw y byddai angen pwysio a mesur ystyriaethau Wylfa Newydd a Trawsfynydd yn erbyn yr effaith hirdymor y gallai'r datblygiadau hyn eu cael ar ardaloedd sensitif a'r amgylchedd oddi amgylch. Mae'r rhain yn ardaloedd sensitif yn ieithyddol yn ogystal ag yn amgylcheddol.

Arwynebol ac ystrydebol yw'r sylw am y Gymraeg yn y rhanbarth sy'n cynnwys ei chadarnleoedd cryfaf: 'Gyda mwy na 200,000 o siaradwyr Cymraeg ledled y Rhanbarth a chrynoadau o aneddiadau lle y siaredir Cymraeg fel iaith gyntaf llawer o bobl, mae'n bwysig fod cynlluniau datblygu yn ystyried y gydberthynas rhwng tai strategol, trafnidiaeth a thwf economaidd a'r Gymraeg'.

Nid yw 'ystyried y gydberthynas' yn mynd yn hanner ddigon pell: mae angen astudiaeth fanwl a thrylwyr ar sut i ddiwallu anghenion penodol yr ardaloedd hyn.

10. Canolbarth a De-orllewin Cymru

Mae'n ddealladwy targedu twf ar ardal dinas Abertawe, ond anodd gweld sut mae hynny'n berthnasol o gwbl i ardaloedd fel Maldwyn a Cheredigion. Sylwn mai amrywiaeth ar yr un frawddeg arwynebol ac ystrydebol sy'n cael ei rhoi am y Gymraeg yn y rhanbarth, ac nid yw hyn yn ddigon.

11. De-ddwyrain Cymru

Gormod o bwyslais ar rôl Caerdydd fel y brifddinas, sydd wedi bod yn dueddiad negyddol yn natblygiad Cymru dros yr 20 mlynedd ddiwethaf. Angen bod yn wylidwrus hefyd o ddatblygu gormodol yng Nghasnewydd gan y gallai dyfu i fod yn un o faestri Bryste a Glannau Hafren. Mae angen cadw mewn cof y gwahaniaethau diwylliannol rhwng dinasoedd Caerdydd a blaenau'r Cymoedd hefyd.

12. Integrated Sustainability Appraisal

Q19. As part of the consultation process, an Integrated Sustainability Appraisal (ISA) was conducted to assess the social, economic and environmental impacts of a plan. The report identified a number of monitoring indicators, including health, equalities, Welsh language, the impact on rural communities, children's rights, climate change and economic development. Do you have any comments on the findings of the Integrated Sustainability Appraisal Report? Please outline any further alternative monitoring indicators you consider would strengthen the ISA.

Ychydig iawn o sylw o roddir i'r Gymraeg yn yr arfarniad, sy'n annigonol yn enwedig o gofio bod y Gymraeg yn un o nodau craidd Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol.

13. Habitats Regulations Assessment

Q20. As part of the development of the NDF, a Habitats Regulations Assessment (HRA) was undertaken. The purpose of the HRA process is to identify, assess and address any 'significant effects' of the plan on sites such as Special Areas of Conservation and Special Protection Areas for birds. Do you have any comments on the Habitats Regulations Assessment report?

Ddim am roi sylw

14. Welsh Language

Q21. We would like to know your views on the effects that the NDF would have on the Welsh language, specifically on opportunities for people to use Welsh and on treating the Welsh language no less favourably than English. What effects do you think there would be? How could positive effects be increased, or negative effects be mitigated?

Rydym eisoes wedi cyfeirio yn y sylwadau mewn ymatebion i'r cwestiynau uchod am rai amheuan ynghylch effaith y Fframwaith Datblygu Cenedlaethol ar y Gymraeg. Ni chredwn fod pwyslais y cwestiynau yn arbennig o ddefnyddiol na pherthnasol. Nid yw ein hamheuan am y Fframwaith yn ymwneud yn bennaf ag effeithiau ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, nac yn sicr o ran trin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg (beth bynnag mae hynny'n ei olygu yng nghyd-destun cynllunio). Yn wir, mae cwestiynau o'r fath yn codi amheuan yn ein golwg ynghylch dealltwriaeth o oblygiadau ieithyddol ymysg arbenigwyr cynllunio. Mae'r rheini sy'n benderfynol o ddefnyddio'r Gymraeg yn debygol o wneud y cyfleoedd i'w defnyddio. Ar y llaw arall, gallai datblygiadau niweidiol arwain at wanhau Cymreictod gwahanol ardaloedd a lleihau'r cymhelliad i siarad Cymraeg ac effeithio ar allu ei siaradwyr fyw eu bywydau trwy gyfrwng yr iaith. Rydym yn croesawu'r ffaith nad oes, hyd y gwelwn, or-ddatblygu gormodol yn cael ei argymhell yng nghadarnleoedd y Gymraeg. Er hynny, dylid bod yn effro i'r effaith posibl y gallai canolbwyntio gormodol ar ddatblygu mewn lleoedd fel Caernarfon ei gael ar y cefn gwlad o'u cwrmpas. Rydym hefyd eisoes wedi crybwyll ein hamheuan dwfn am ddatblygu gormod ar Wrecsam a Glannau Dyfrdwy.

Credwn mai'r cyfraniad pwysicaf y gellid ei wneud i gynyddu'r effeithiau cadarnhaol fyddai rhoi statws arbennig i ardaloedd sy'n bennaf Gymraeg eu hiaith. Gan dderbyn nad gwaith hawdd yw penderfynu ar y cydbwysedd iawn rhwng sicrhau datblygu digonol a fyddai'n cryfhau eu gwydnwch ar y naill law ac osgoi gor-ddatblygu ar y llaw arall, ein hargymhelliad ni fyddai comisiynu astudiaeth fanwl i asesu pa fath o flaenoriaethau cynllunio fyddai'n creu'r amodau mwyaf addas i'r Gymraeg barhau i ffynnu ynddynt. Gellid wedyn osod astudiaeth o'r fath ochr yn ochr â'r cynllun, er mwyn eu cymharu. Byddai hynny'n ffordd llawer mwy adeiladol o fynd ati, oherwydd cwbl annigonol yw britho adroddiadau gydag ystrydebau fel 'mae'n bwysig fod cynlluniau datblygu yn ystyried y gydberthynas rhwng tai strategol, trafndiaeth a thwf economaidd a'r Gymraeg'.

Q22. Please also explain how you believe the proposed NDF could be formulated or changed so as to have: positive effects or increased positive effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language, and no adverse effects on opportunities for people to use the Welsh language and on treating the Welsh language no less favourably than the English language.

Rhoi statws arbennig i ardaloedd sy'n bennaf Gymraeg eu hiaith, a rheoliadau arbennig i ddatblygiadau yn yr ardaloedd hyn. Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg i pob datblygiad, wedi ei wneud gan un corff, awgrymwn swyddfa Comisiynydd y Gymraeg. Enw Cymraeg i bob datblygiad. Cyllid wedi ei neilltuo ar gyfer ysgolion Cymraeg newydd yn ardaloedd datblygiadau mawr. Cyllid wedi ei neilltuo ar gyfer cyfleoedd i bobl ddysgu a defnyddio'r Gymraeg yn ardaloedd datblygiadau mawr.

15. Further comments

Q23. Are there any further comments that you would like to make on the NDF, or any alternative proposals you feel we should consider?

Mae ein hymateb wedi ymwneud yn bennaf ag ardaloedd lle mae cyfran helaeth o'r boblogaeth yn siarad Cymraeg. Mae hyn oherwydd mai dyma'r ardaloedd sydd fwyaf agored i niwed datblygiadau cynllunio anghynaliadwy. Ar yr un pryd, fel rydym wedi nodi, nid ydym yn anwybyddu peryglon cynnydd anghynaliadwy mewn trefi a dinasoedd llai Cymraeg eu hiaith hefyd. Gyda mwy nag un o bob pump o boblogaeth Cymru wedi eu geni yn Lloegr fel y mae, byddai unrhyw gynnydd pellach yn cyfrannu at wanhau Cymreictod ymhellach, ac yn gwneud y dasg o gyrraedd miliwn o siaradwyr gymaint â hynny'n fwy anodd.

I gloi, hoffem dynnu eich sylw at ail baragraff yr ail bennod: Cymru lle mae'r Gymraeg yn byw ac yn ffynnu.

'Mae cymunedau yng nghadarnleoedd y Gymraeg yn ngogledd-orllewin a gorllewin Cymru yn parhau i fyw eu bywydau bob dydd drwy iaith sydd wedi bod yn cael ei siarad yn ein gwlad ers 1,500 o flynyddoedd.'

Mae cynnal a gwarchod a chryfhau'r llinyn arian hwn am fod yn gwbl hanfodol i barhad y Gymraeg a pharhad hunaniaeth Cymru. Mae'n fwy o her nag y byddai creu miliwn o siaradwyr, a gellir dadlau ei fod yn bwysicach hefyd. Mae'n gwbl greiddiol i'r nod o Gymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol a hefyd i'r nod o Gymru o gymunedau cydlynus. Rhaid mynnu ei fod yn flaenoriaeth allweddol mewn unrhyw fframwaith cynllunio.

ARGYMHELLION:

Statws arbennig ym maes cynllunio i ardaloedd lle mae mwyafrif o'r boblogaeth frodorol yn siarad Cymraeg

Comisiynu astudiaeth fanwl i asesu pa fath o ddatblygiadau a fyddai'n fwyaf cydnaws â ffyniant ardaloedd o'r fath i'r dyfodol

Ymgynghori ystyrlon gydag unigolion a sefydliadau fel y Mentrau Iaith sy'n ymwneud yn eu gwaith bob dydd â hyrwyddo'r iaith ac sy'n adnabod y sefyllfa ar lawr gwlad.

Asesiad Effaith ar yr Iaith Gymraeg i pob datblygiad, wedi ei wneud gan un corff, awgrymwn swyddfa Comisiynydd y Gymraeg.

Enw Cymraeg i bob datblygiad

Cyllid wedi ei neilltuo ar gyfer ysgolion Cymraeg newydd yn ardaloedd datblygiadau mawr.

Cyllid wedi ei neilltuo ar gyfer cyfleoedd i bobl ddysgu a defnyddio'r Gymraeg yn ardaloedd datblygiadau mawr.

16. Are you...?

Q24. Are you:

Submitting a response on behalf of an organisation

Submit your response

Q25. You are about to submit your response. Please ensure you are satisfied with the answers you have provided before sending.

Name	Iwan Hywel
Organisation (if applicable)	Mentrau Iaith Cymru
Preferred contact details (email/phone/post)	e-bost

Q26. If you want to receive a receipt of your response, please provide an email address.
Email address

[REDACTED]

Q27. Responses to consultations may be made public. To keep your response anonymous (including email addresses) tick the box.

No Response